

УДК 327.5(5-11)"20"

DOI: 10.5937/rnb30-60750

Оригинални научни рад

Политика националне безбедности

Година XVI вол. 30

Бр. 3/2025

стр. 105-132

Борис Бурсаћ*

*Институт за српску културу, Приштина-Лепосавић,
Република Србија*

Предраг Терзић**

Институт за политичке студије, Београд, Република Србија

ИДЕОЛОГИЈА, УЛОГА И ДЕЛОВАЊЕ ХЕЗБОЛАХА У КОНТЕКСТУ БЛИСКОИСТОЧНИХ СУКОБА И МЕЂУНАРОДНЕ БЕЗБЕДНОСТИ***

Сажетак

Овај рад пружа свеобухватну анализу Хезболаха, истражујући његову генезу, развој, идеолошке оквири, организациону структуру, оперативне методе и комплексни регионални и међународни утицај. Полазећи од прецизне дефиниције тероризма и карактеристика савремених терористичких организација, рад аргументује научну релевантност Хезболаха као хибридног актера који комбинује елементе политичке партије, социјалног покрета, терористичке групе и паравојне снаге, играјући централну улогу у геополитичким динамикама Блиског истока. Примарни циљ овог истраживања је систематско испитивање кључних фактора који су допринели формирању Хезболаха, анализу његове унутрашње организације и структуре, идеолошких постулата који дефинишу стратешке циљеве, као и мултидимензионалних аспеката његовог деловања.

* Имејл адреса: boris.bursac89@gmail.com; ORCID: 0009-0002-0654-5186.

** Имејл адреса: predrag.terzic@yahoo.com; ORCID: 0000-0003-3896-6217.

*** Рад је написан у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством науке, технолошког развоја и иновација РС број: 451-03-136/2025-03 од 27. 1. 2025. године.

Истраживање обухвата детаљан преглед војних операција, политичке партиципације, социјално-хуманитарних активности и механизма финансирања Хезболаха, као и варирајуће глобалне перцепције. Посебна пажња посвећена је улози Хезболаха у блискоисточним сукобима, попут Другог либанског рата 2006. године и грађанског рата у Сирији. Методологија истраживања подразумева анализу секундарних извора, укључујући релевантну академску литературу, извештаје међународних организација, медијске архиве и доступне примарне документе. Примењен је компаративни и историјски приступ како би се разумео развој Хезболаха у контексту шире политичке и друштвене ситуације у Либану, нарочито у погледу грађанског рата и израелске инвазије 1982. године, као и утицаја Иранске револуције из 1979. године. Ова комплексна анализа доприноси дубљем разумевању феномена Хезболаха и његових импликација на регионалну и међународну безбедност, пружајући основу за даља истраживања сложених односа између државних и недржавних актера на Блиском истоку.

Кључне речи: Хезболах, Блиски исток, Либан, тероризам.

УВОД

Овај рад тежи научној анализи Хезболаха, организације коју свестраност и утицај на Блиском истоку, као и деловање у међународним односима чини значајном за опсежније научно изучавање. Пре него што се упустимо у детаљно истраживање улоге и деловања Хезболаха, неопходно је прецизно дефинисати основне појмове које ћемо користити током анализе. Имајући у виду да је тероризам сложен и контроверзан феномен који утиче на многе аспекте савременог друштва, његова распрострањеност обухвата међународни, регионални и унутардржавни ниво, а укључује и различите облике организованог насиља, било да је реч о појединачним делима или колективним акцијама (Bursać i Tančić 2024, 112).

Тероризам представља највиши степен екстремизама, а екстремизам се, према програмско-циљној оријентацији, може поделити на: идеолошки (екстремна левица и десница), етносепаратистички и религијски екстремизам (Ђорић 2021, 60). За потребе овог научног рада тероризам ћемо сагледати као

вишедимензионални политички феномен, односно сложени облик организованог, индивидуалног и, ређе, институционализованог политичког насиља, који је обележен застрашујућим брахијално-физичким и психолошким методама политичке борбе којима се обично у време политичких и економских криза, а ређе у условима економске и политичке стабилности једног друштва, покушавају да систематски остваре „велики циљеви” на начин потпуно непримерен датим условима (Simeunović 2009, 78). Док се терористичке организације одликују јасном хијерархијском или мрежном структуром, израженом тајношћу у деловању, као и употребом насиља као примарног средства за постизање циљева, неретко су мотивисане идеолошким или верским уверењима, која служе као оправдање за њихове акције. Спремност на сваки облик политичког насиља, самим тим и на тероризам, подразумева да његови потенцијални носиоци егзистирају у средини контаминираној екстремном идеологијом, као и да су подложни радикализацији до нивоа спремности за примену насилних аката (Đorđević i Miljković 2025, 181).

Избор Хезболаха за предмет истраживања произилази из његове друштвене и научне релевантности, јер ова вишеслојна организација представља терористичку групу, али и значајног политичког и друштвеног актера у Либану. Док је у социјалном смислу то друштвени покрет с широком подршком становништва, Хезболах је и паравојна сила активна у регионалним сукобима. Његов хибридни карактер и способност спајања војних, политичких и социјалних функција чине га јединственом појавом за проучавање у области политичких наука, међународних односа и безбедности, притом пружајући увид у геополитичке динамике Блиског истока и међународне безбедносне изазове.

Циљ овог научног рада је да се кроз мултидисциплинарни приступ анализира настанак и развој Хезболаха, с посебним нагласком на историјске околности, политичке процесе и идеолошке факторе. Анализа обухвата и детаљно испитивање унутрашње организационе структуре, укључујући њено војно, политичко и социјално крило, као и механизме финансирања. Посебна пажња ће бити посвећена представљању идеолошких основа покрета, заснованих на шиитској верској традицији. Поред тога, ово истраживање настоји да расветли начине деловања Хезболаха кроз војне активности, политичку партиципацију и друштвени утицај

унутар Либана, као и да процени његову улогу и перцепцију у ширем регионалном и међународном контексту.

Методологија овог истраживања заснива се пре свега на анализи секундарних извора, укључујући релевантну академску литературу, извештаје међународних организација, аналитичке студије, медијске архиве и доступне примарне документе. У истраживању ће се користити историјски и компаративни приступ, како би се развој Хезболаха сагледао у свеобухватнијем политичком, безбедносном и друштвеном контексту савременог Либана. Посебан акценат биће стављен на анализу кључних историјских догађаја који су обликовали појаву и еволуцију покрета, као што су Либански грађански рат (1975–1990), израелска инвазија на Либан 1982. године и Исламска револуција у Ирану 1979. године. Кроз критичко сагледавање извора и интердисциплинарни приступ, намера овог истраживања је да понуди свеобухватно разумевање структуре, идеологије и улоге Хезболаха у регионалним и глобалним оквирима.

ИСТОРИЈСКИ КОНТЕКСТ

Разумевање настанка и развоја Хезболаха захтева детаљну анализу турбулентне политичке ситуације у Либану која је претходила његовом оснивању, као и разумевање далекосежних импликација Иранске револуције. Ови фактори су формирали амбијент за настанак нове шиитске организације.

Либан је током XX века био држава крхке конфесионалне равнотеже. Његов политички систем, базиран на Националном пакту из 1943. године, предвиђао је расподелу власти између главних верских заједница – маронитских хришћана,¹ сунитских и шиитских муслимана – и то према демографским пропорцијама утврђеним пописом из 1932. године (Stefanović i Grubić 2015, 8). Међутим, систем конфесионалне поделе власти у Либану временом је постао неодржив, првенствено услед промењених демографских трендова. Тако је шиитска заједница, која је историјски била маргинализована

¹ Маронитска црква је источна католичка црква у пуној заједници са Римом, која потиче од сиријског пустињака Светог Марона из IV века. Маронити су најзначајнија хришћанска заједница у Либану, где, према Националном пакту из 1943. године, увек дају председника државе, играјући на тај начин кључну улогу у политичком животу земље. Иако су највише концентрисани у Либану, обухватају и бројну дијаспору широм света.

и економски најсиромашнија, доживела значајан демографски раст, концентришући се се претежно у Јужном Либану, долини Бека и предграђима Бејрута, попут Дахијеа.

Према проценама Централно обавештајне агенције (ЦИА) из 2025. године, муслиманско становништво чини већину у Либану с уделом од 67,8 процената, при чему сунити представљају 31,9%, а шиити 31,2% укупног становништва Либана, уз присуство мањих група попут алавита и исмаилита. Хришћани чине 32,4% популације, с највећим уделом маронитских хришћана, док Друзи обухватају око 4,5% укупног становништва (Central Intelligence Agency [CIA] 2025). Ови подаци указују на значајну демографску промену у односу на последњи званични попис из 1932. године, на којем је заснован Национални пакт. Тада су хришћани чинили већину обухватајући око 53% становника Либана, што показује да су временом настала велика размимоилажења између историјских основа политичке поделе власти и савремене демографске структуре. Ова унутрашња неравнотежа, заједно с растућим социјално-економским неједнакостима и регионалним интервенцијама Сирије, Израела и Палестинске ослободилачке организације ескалирала је у Либански грађански рат, који је трајао од 1975. до 1990. године. Рат је представљао вишеслојан конфликт између различитих верских, политичких и паравојних фракција, у коме су се унутрашњи проблеми преплитали са спољашњим утицајима.

Шиитска заједница, и поред тога што је бројчано значајна, била је у почетку релативно неорганизована. Покрети попут *Afwaj al-Muqawamah al-Lubnaniyyah* (АМАЛ),² који је предводио харизматични имам Муса Садр (*Musa al-Sadr*),³ покушавали су да артикулишу шиитске захтеве за једнакошћу и развојем. Међутим, мистериозни нестанак Мусе Садра 1978. године⁴ оставио је вакуум у шиитском вођству, што је АМАЛ, упркос напорима, отежало

² АМАЛ је акроним за арапски назив *Afwaj al-Muqawamah al-Lubnaniyyah*, који се преводи као Либански одреди отпора. АМАЛ је политичка партија и милиција, која је у свом зениту имала око 14.000 бораца.

³ Муса Садр ал-Дин ал-Садр (1928–1978), био је истакнути либанско-ирански шиитски свештеник, политичар и револуционар, који је имао значајну улогу у оснивању и ревитализацији бројних либанских шиитских институција.

⁴ Августа 25. 1978. године Муса Садр, шеик Мохамад Јакуб (*Sheikh Mohamad Yacoub*) и новинар Абас Бадер ел-Дин (*Abbas Bader el-Dine*) отпутовали су у Либију на позив Моамера Гадафија (*Muammar Gaddafi*), али им се након 31. августа те године губи сваки траг.

да у потпуности заштити шиитско становништво и консолидује њихову позицију током рата. Ратни сукоб је додатно усложњен сиријском војном интервенцијом из јуна 1976. године. У изразито парадоксалном геополитичком потезу, Сирија је првобитно подржала хришћанске фракције против палестинских снага.⁵ Ипак, ова интервенција, мотивисана сиријским интересом за одржавањем регионалне доминације, довела је до каснијих промена савезника, при чему је Сирија почела да подржава палестинске фракције и ефективно стекла политичку и војну контролу над Либаном, која је трајала до повлачења сиријских трупа, у априлу 2005. године (Ochsenwald and Kingston 2025).

Кључни догађај који је драматично променио безбедносну и политичку слику Либана, посебно утичући на шиитску заједницу, била је израелска инвазија 1982. године, позната као Операција Мир за Галилеју (*Operation Peace for Galilee*). Примарни циљ инвазије била је елиминација база Палестинске ослободилачке организације (*Munazzamat at-Tahrir al-Filastīniyyah*) – ПЛО у јужном Либану, одакле су вршени напади на Израел. Израелске снаге су брзо напредовале до Бејрута, што је довело до опсаде града и значајних разарања (Newby 2024; Shlaim Avi 2000, 384; Rabinovich Itamar 1999, 121). Ова окупација јужног Либана и делова Бејрута имала је двоструки ефекат на шиитску популацију. Ако су у почетној фази одређени делови шиитске заједнице дочекали израелски улазак с извесним олакшањем, услед перцепције ПЛО као *de facto* окупаторске силе која је дестабилизovala њихове области, ово олакшање је било краткотрајно, јер се израелска окупација брзо трансформисала у нови извор репресије, насиља и угњетавања, што је генерисало снажан отпор. Тако су се шиити у Либану, већ дубоко фрустрирани унутрашњом политичком маргинализацијом и претходним спољним интервенцијама, осећали изданим и незаштићеним.

⁵ Након протеривања из Јордана (1970–1971), ПЛО премешта седиште у Бејрут. Каирским споразумом из 1969. године ПЛО добија контролу над палестинским избегличким камповима у Либану (насталим након арапско-израелских ратова 1948. и 1967. године), право на покретање војних операција против Израела с либанске територије и легализацију присуства оружја у камповима, чиме је фактички успостављена „држава у држави”.

УТИЦАЈ ИРАНСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ НА ШИИТСКИ ПОКРЕТ У ЛИБАЛУ

Док је Либан таворио у хаосу грађанског рата и спољних интервенција, на шиитски покрет је додатно утицала Иранска револуција из 1979. године. Под вођством ајатолаха Рухолаха Хомеинија (*Ruhollah Khomeini*), Иран је трансформисан из секуларне монархије у исламску републику. Ова револуција имала је огроман идеолошки и практични утицај на шиитске заједнице широм света, укључујући и Либан. Хомеинијева визија „владавине правника” Велајат-е Факих (*Wilāyat al-Faqīh*),⁶ која је промовисала водећу улогу верских лидера у политици и друштву, инспирисала је многе либанске шиитске свештенике и активисте, нудећи им модел отпора и самоодређења у контексту њихове дуготрајне маргинализације и постојања вакуума у вођству.

Иран не само да је пружио идеолошки модел, већ је обезбедио и конкретну материјалну и војну подршку шиитима у Либану. Недуго након израелске инвазије 1982. године, ирански Корпус чувара исламске револуције – Пасдаран⁷ послао је око 800 припадника своје јединице у долину Бека у Либану, са задатком да оспособе и организују локалне шиитске борце (Levitt Matthew 2021, 5; Ranstorp Magnus 1997, 110–113). У том подухвату Иран је Либан видео као кључну арену за „извоз револуције” и вођење прокси рата против Израела и Сједињених Америчких Држава. Хомеинијева реторика, која је Сједињене Државе означила као примарног непријатеља (симбол глобалне хегемоније), а Израел као регионалног противника (симбол угњетавања), уз нагласак на отпору угњетавању и успостављању исламске правде, снажно је одјекнула међу либанским шиитима. Тако је иранска подршка шиитима у Ирану, у комбинацији с идеолошким вођством, деловала као кључни катализатор за појаву организације каква је Хезболах,

⁶ Велајат-е Факих или „владавина правника” је шиитска исламска доктрина ајатолаха Рухолаха Хомеинија, која успоставља врховни ауторитет верског правника (факиха) над свим државним и друштвеним пословима. Овај концепт је фундаменталан за теократско уређење Исламске Републике Иран и служи као идеолошки узор за шиитске покрете у региону.

⁷ На персијском језику *Sepāh-e Pāsdārān-e Engelāb-e Islāmi* или скраћено Пасдаран представља примарни огранак оружаних снага Ирана, који има вишеструке службе.

обезбеђујући му не само оперативну структуру, обуку и наоружање, већ нудећи им и јасно дефинисану доктрину и сврху деловања.

ФОРМИРАЊЕ ХЕЗБОЛАХА

У контексту дубоке регионалне кризе, обележене спољном агресијом и јачањем шиитског идентитета под иранским утицајем, дошло је до формирања Хезболах (Ḥizbu 'llāh).⁸ Настанак Хезболах није био изолован догађај, већ је представљао резултат спајања и обједињавања различитих мањих шиитских милиција и верских групација (*Lebanese al-Da'wa, Association of Muslim Ulama in Lebanon, Association of Muslim Students*) које су већ деловале у Либану, а посебно у периоду након израелске инвазије (Ranstorp Magnus 1997, 26). Међу кључним актерима у оснивању и раном развоју Хезболах били су верски лидери који су образовање стицали у престижним иранским и ирачким верским центрима, попут Кома (*Qom*) и Наџафа (*Najaf*), који су били дубоко прожети Хомеинијевом револуционарном идеологијом. Истакнуте фигуре у том периоду били су шеик Субхи ал-Туфајли (*Subhi al-Tufayli*), први генерални секретар Хезболах и Сајед Абас ал-Мусави (*Sayyid Abbas al-Musawi*), који је наследио ал-Туфајлија и одиграо значајну улогу у обједињавању различитих шиитских фракција. Касније је шеик Хасан Насралах (*Sayyid Hassan Nasrallah*), ученик ал-Мусавија, преузео вођство Хезболах. Иако је ајатолах Мохамед Хусеин Фадлалах (*Ayatollah Mohammad Hussein Fadlallah*) порицао директну везу с формалним оснивањем Хезболах, несумњиво је постојао његов значајан интелектуални и верски утицај на обликовање ставова либанских шиита и припрему терена за настанак и развој радикалних покрета. Док је Хомеини успоставио шири, револуционарни теолошко-политички модел који је Хезболах прихватио као фундаменталну основу своје идеологије, Фадлалах је пружио специфичан теолошки и морални оквир, дајући легитимитет акцијама и идеологији Хезболах у либанском контексту, притом обликујући ставове маса и нудећи духовно вођство (Robin 2001, 97), али без директне организационе контроле над групом. Примарни циљеви Хезболах били су јасно дефинисани и подразумевали су

⁸ Хезболах, чији назив у преводу са арапског значи „Божја партија”, име је добио под директним утицајем и инспирацијом ајатолах Хомеинија.

избацивање израелских снага из Либана и успостављање исламског режима инспирисаног иранским моделом (Rabinovich and Reinhartz 2007, 427).

Узимајући у обзир сложености либанске друштвене структуре и регионалних прилика, Хезболах је свој политички програм у почетку одржавао релативно флексибилним, фокусирајући се првенствено на војни отпор. Ипак, Хезболах се значајно разликовао од ранијих шиитских покрета, попут АМАЛ, по својој израженијој радикалној антизападној и антиизраелској реторици. Њихов експлицитан циљ уништења Израела и непријатељство према Сједињеним Америчким Државама и Француској одвајали су их од умерених фракција (Hezbollah 1985, 5). Међутим, битна разлика лежала је и у директној Хезболаховој зависности од Ирана. Ова веза с Техераном била је и остала фундаментална за формирање идентитета, оперативних способности и стратешке аутономије Хезболаха у либанском, али и регионалном контексту.

РАНИ ПЕРИОД ДЕЛОВАЊА

Рани период деловања Хезболаха, од средине девете до почетка десете деценије XX века, обележен је интензивним и бруталним акцијама примарно усмереним против западних, а првенствено америчких и израелских интереса у Либану. Таква деловања су обликовала перцепцију Хезболаха као једне од најопаснијих и најефикаснијих паравојних формација на Блиском истоку. У том периоду Хезболах је извео неке од најозлоглашенијих терористичких акција тог доба, попут бомбашких напада на касарне Мултинационалних снага у Либану, које су биле ангазоване у оквиру мировних операција током Либанског грађанског рата. Само у овим нападима живот је изгубило 307 лица (Hammel 1985, 394).

Поред тога, Хезболах је био одговоран и за талачке кризе,⁹ као и самоубилачке нападе на израелске снаге. Током периода интензивног војног отпора, Хезболах је радио и на грађењу свог утицаја у либанском друштву. Користећи значајну иранску финансијску подршку,¹⁰ организација је у шиитским областима,

⁹ Либанску талачку кризу обележава период од 1982. до 1992. године, када је отето 104 страна држављанина. Већину су чинили Американци и Западни Европљани.

¹⁰ Према подацима професора Драгана Симеуновића, иранска подршка је за време Хомеинија, уз мање донације других арапских земаља, достигала и 80.000.000

које је држава занемаривала, развила јаку мрежу социјалних услуга, укључујући болнице, школе и добротворне организације. Ова социјална инфраструктура била је кључна за стицање дубоке подршке и лојалности међу шиитским становништвом. Иако у почетку Хезболах није учествовао у раду либанског парламента, кроз ефикасност у борби против Израела и пружање социјалних услуга широким слојевима становништва, учврстио је позицију незаменљивог актера у либанском друштву.

Тако је Хезболах прерастао у комплексну организацију, која је обухватала две основне димензије. Док је војна подразумевала борбу против Израела и западних интереса, друштвено-политичка је била усмерена на стицање подршке кроз социјалне услуге и изградњу паралелне државе. Спој ових димензија, обликован регионалним хаосом и иранским револуционарним деловањем, створио је јединствени ентитет који и даље обликује судбину Либана, али и читавог региона.

ИДЕОЛОГИЈА И ЦИЉЕВИ ХЕЗБОЛАХА

Основа идеологије Хезболаха лежи у радикалном шиитском исламу, посебно обликованом визијом ајатолаха Рухолаха Хомеинија и Исламском револуцијом у Ирану из 1979. године. Једна од основних карактеристика ислама јесте то да је он не само религијски, већ такође и политички и правни систем. Треба истаћи да ислам, за разлику од неких других религија, има значајну политичку улогу у земљама са муслиманском већином, као и у муслиманским заједницама широм света (Vukočić 2017, 131). Пре појаве Хезболаха, већина шиитских верских институција у Либану била је аполитична, а фокус њиховог деловања био је на верским ритуалима, теологији и образовним функцијама, уз избегавање директног уплитања у власт. Међутим, већ помињана Хомеинијева доктрина Велајат-е Факих (*Wilāyat al-Faqīh*) радикално је променила ову парадигму. Она је заговарала да у одсуству дванаестог имама,¹¹

долара годишње (Simeunović 2000, 198).

¹¹ У шиитској теологији, Дванаести имам, Мухамед ел-Махди (*Muhammad al-Mahdi*), сматра се последњим од низа наследника пророка Мухамеда, који је ушао у стање „скривености” (*Ghaybah*) 869. године. „Одсуство дванаестог имама” се односи на његову тренутну скривеност и непојављивање у јавности, због чега верници нису у могућности да директно комуницирају с њим или да буду

врховни верски ауторитет треба да преузме директну политичку власт и да води муслиманску заједницу.

Тако је доктрина „Велајат-е Факих” (*Wilāyat al-Faqīh*) пружила Хезболаху идеолошки легитимитет за активно учешће у политици, али и за оружану борбу. Хомеинијев утицај на Хезболах био је двострук. Док му је, с једне стране, пружио теолошки и политички узор кроз концепт исламске државе и револуционарног отпора против САД, као симбола глобалне хегемоније, и Израела, као регионалног противника, с друге стране је успоставио директну хијерархијску везу кроз заклетву лојалности иранском Врховном вођи, најпре Хомеинију, а потом и Хамнеију (Hala 1997, 54–55). Иако је ајатолах Мохамед Хусеин Фадлалах представљао значајан духовни ауторитет, његов допринос се првенствено манифестовао у локалној теолошкој артикулацији и пружању моралног и верског легитимитета отпору у специфичном либанском контексту. На тај начин је омогућио да се Хомеинијеве идеје прилагоде и шире међу масама, док је истовремено задржао независност од директне организационе контроле над Хезболахом.

АНТИИЗРАЕЛСКИ ДИСКУРС КАО ДЕО ИДЕОЛОГИЈЕ ХЕЗБОЛАХА

Један од најистакнутијих и најјасније дефинисаних циљева Хезболаха је борба против израелске окупације либанске територије. Овај циљ директно је проистекао из израелске инвазије на Либан 1982. године и окупације јужног Либана, што је Хезболаху омогућило да се позиционира као примарни покрет отпора. Оваква позиција донела му је значајну подршку не само међу шиитима, већ и у другим деловима либанског друштва који су се противили израелском присуству. Њихов анти-израелски дискурс није представљао тактички начин деловања, већ дубоко укорењено опредељење у њиховој идеологији која Израел види као окупаторску силу, сматрајући да „ционистички ентитет” нема право на постојање. Хезболах, притом, наводи да је његов кључни циљ ослобођење Либана и уништење Израела (Norton 2014).

вођени његовим директним присуством. Ово стање је фундаментално за шиитску теологију и има значајне последице по питање верског и политичког вођства у заједници.

Овакав наратив омогућио је Хезболаху да се успешно представи као чувар либанског суверенитета и националног поноса, што је значајно допринело њиховој широкој подршци међу различитим сегментима либанског друштва. Повлачење Израела из јужног Либана 2000. године и њихово деловање током Либанског рата 2006. године додатно су, у очима либанског народа, учврстиле Хезболах као моћног и ефективног регионалног актера способног да се супротстави израелској војсци.

СОЦИЈАЛНА И ПОЛИТИЧКА ДИМЕНЗИЈА ДЕЛОВАЊА

Паралелно с војним активностима, Хезболах је развио обимну социјалну мрежу која чини темељ његове популарности и легитимитета у Либану (Cammatt 2014, 20). Користећи значајну финансијску подршку из Ирана, допуњену средствима из шиитске дијаспоре, Хезболах је ефикасно успоставио „државу у држави” у шиитским областима, попуњавајући тако институционални вакуум који је настао због дугогодишњег занемаривања од стране централне либанске државе. Хезболах пружа широк спектар виталних социјалних услуга, које укључују здравство (управља мрежом болница и клиника које нуде приступачне медицинске услуге), образовање (основао је и води школе и образовне центре на свим нивоима, често са фокусом на исламске вредности), социјалну помоћ (пружа подршку сиромашнима, удовицама, сирочићима и породицама погинулих бораца), новчане надокнаде, стипендије и развој инфраструктуре (активно учествује у обнови и развоју инфраструктуре у шиитским подручјима, укључујући куће, путеве, водоводне системе и електро мрежу) (Ranstorp 1997, 106; Kiameh 2023, 85–91).

На тај начин је социјална димензија деловања Хезболаха створила дубоку лојалност и зависност становништва, превазилазећи тако пуку војну подршку и градећи снажну базу за њихов политички утицај. Учешћем на првим парламентарним изборима након грађанског рата 1992. године, Хезболах је легитимисао своју политичку улогу, обезбеђујући континуирано присуство у либанском парламенту (Norton 2007, 98). Током наредних деценија, константно је освајао посланичка места и учествовао у раду владе добијањем министарских ресора, чиме је стекао директан утицај

на процесе доношења одлука на националном нивоу. Приликом формирања актуелне владе Либана, у фебруару 2025. године, Хезболах је добио два министарска места. Док је министар здравља Ракан Насредин (*Rakan Nasreddine*), Министраством рада руководи Мухамед Хајдар (*Muhammad Haydar*) (Beerі 2025). Ова политичка улога им омогућава да утичу на доношење одлука на националном нивоу, да штите интересе шиитске заједнице и да промовишу своју агенду изнутра. Способност Хезболаха да се прилагоди сложеној либанској конфесионалној политици, уз истовремено очување своје војне снаге, омогућава му дугорочну одрживост и снажан утицај како на унутрашњем, тако и на ширем регионалном плану.

ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ХЕЗБОЛАХА: РЕГИОНАЛНИ УТИЦАЈ И ВИЗИЈА

Дугорочни циљеви Хезболаха превазилазе либански контекст и дубоко су повезани с широм регионалном визијом, инспирисаном иранском Исламском револуцијом. Доктрина Хезболаха еволуирала је од радикалног „Отвореног писма”, Манифеста из 1985. (*An Open Letter The Hizballah Program*) до прагматичнијег „Политичког документа”, односно Новог манифеста из 2009. године (*The New Hezbollah Manifesto*). Првобитни манифест је био изразито револуционаран, заговарајући протеривање западног утицаја, уништење Израела, апсолутну лојалност иранском врховном вођи и успостављање исламске државе у Либану по угледу на ирански модел (Hezbollah 1985, 6).

Међутим, Манифест из 2009. године одражава значајну адаптацију и интеграцију Хезболаха у либански политички систем. Изостављени су отворени позиви на стварање исламске државе у Либану, а група је изразила већу отвореност према демократским процесима и настојањима за активним учешћем у влади. Реторика је постала универзалнија, покушавајући да привуче ширу подршку, али је и даље заступљен снажан антиамерички и антиизраелски дискурс. Ипак, упркос променама у тону и приступу домаћој политици, Манифест из 2009. године задржао је континуитет у кључним идеолошким постулатима, при чему се и даље одбацује постојање Израела и било каква мировна решења. Такође, остаје јасна, иако суптилније изражена, лојалност иранском врховном

вођи и принципу *Вилајат ал-факих (Wilāyat al-Faqīh)* (Hezbollah 2009, 5–9).

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА И ФИНАНСИРАЊЕ

Хезболах представља сложену хибридную организацију, која ефективно интегрише значајне војне капацитете, активне начине политичког деловања и разгранату социјалну инфраструктуру. Ова вишеслојна структура обезбеђује му доминантан утицај унутар Либана и омогућава пројекцију моћи на ширем регионалном нивоу. Модел финансирања ове организације карактерише диверсификована мрежа извора, што доприноси високом степену оперативне аутономије и дугорочној институционалној одрживости. На челу Хезболаха налази се Саветодавно веће, које доноси свеобухватне стратешке одлуке. Иако је дугогодишњи генерални секретар, Хасан Насралах, погинуо у Изрелском ваздушном нападу на седиште Хезболаха у Бејруту, у септембру 2024. године, наследио га је убрзо Наим Касем (*Naim Qassem*), његов дотадашњи заменик.

Испод Саветодавног већа делују Извршно, Цихадско, Правосудно, Парламентарно и Политичко веће. Извршно веће на чијем челу се након убиства Хашима Сафаидина (*Hashim Safieddine*), налази Али Дамуш (*Ali Damoush*) састоји се од 9 јединица: 1) јединица за информисање; 2) електронска јединица; 3) социјална јединица; 4) јединица за образовање; 5) исламска здравствена јединица; 6) цихади-финансијска јединица; 7) јединица за синдикате; 8) јединица за спољне односе; и 9) јединица за повезивање и координацију (Beeri 2025). Цихадско веће представља највише војно командно тело Хезболаха, еквивалентно генералштабу и одговорно је за све аспекте војних и безбедносних активности организације. Као нови Генерални секретар Хезболаха, Цихадским већем председава Наим Касем, док су остали чланови већа: Мухамед Хајдар, који се сматра *de facto* шефом штаба Хезболаха, Хајтам Али Табатабаи (*Haytham Ali Tabatabai*), командант елитних Радван снага (*Fawj al-Hajj Raḍwān*),¹² Талал Хамија (*Talal Hamiyah*), комадант јединце 910 (*Unit 910*) – спољна безбедносна организација, Худер Јусеф

¹² Поред Радван јединце, која је обучена експлицитно за прекограничне упаде и операције које захтевају прецизно извршење, под директном котролом Цихадског већа су и: јединица Бадр (*Badr Unit*), која је специјализована за герилско ратовање, јединица Азиз (*Aziz Unit*), задужена за специјалне операције ван Либана, јединица

Надер (*Khuder Youssef Nader*), комадант јединице 900 – јединица за контраобавештајну, унутрашњу безбедност и борбу против тероризма и Вафик Сафа, шеф јединице за везу и координацију.¹³

Правосудно веће, успостављено као шиитска мрежа судова, има мандат да суди и посредује у споровима, примењујући, притом, шеријатско право. Његова надлежност обухвата шиитску популацију, као и интерне конфликте или кршења унутрашњих правила Хезболах од стране његових припадника. На челу Правосудног већа сада се налази Мухамед Јазбек (*Muhammad Yazbek*). Парламентарно веће има кључну улогу у консолидацији партијске дисциплине и унапређењу ефективности изабраних представника Хезболах у либанском законодавном телу. Његова функција је, такође, да осигура субординацију изабраних представника Хезболах Саветодавном већу. На челу овог већа налази се Мухамед Рад (*Muhammad Raad*).

Политичко веће је одговорно за континуирано праћење и оперативно управљање политичким активностима Хезболах. Његове кључне функције обухватају израду политичких програма и изборних платформи, организовање изборних кампања, као и постизање и одржавање коалиција. На челу Политичког већа се сада налази Ибрахим Амин Ал Сајед (*Ibrahim Amin al-Sayyed*).

На финансирање Хезболах можемо гледати као на вишеслојну мрежу извора, која омогућава организацији да одржава битну војну, политичку и социјалну инфраструктуру. Најзначајнији и најпоузданији извор финансирања Хезболах представља Иран, а према проценама америчких званичника само у 2018. години Хезболах је од Ирана добио 700 милиона долара (Karam 2018). Немали део средстава долази и од шиитске либанске дијаспоре, посебно из Западне Африке, Сједињених Америчких Држава, Парагваја, Аргентине и Бразила (Labaki 2006, 15–16), а Хезболах финансира своје операције и кроз разноврсне криминалне активности.

Ови недозвољени канали укључују производњу и трговину дрогом, најчешће кокаином, мада постоје докази о производњи и трговини марихуаном (Мисси 2014), трговини оружјем, као и цигаретама и „крвавим” дијамантима. Такође се баве фалсификовањем

Хајдар (*Haidar Unit*), одређена за брза реаговања и јединица Ал Кајим (*Al-Qaim Unit*), која је задужена за логистику и подршку.

¹³ Важно је напоменути да Хезболах из безбедносних разлога не објављује јавно имена свих чланова својих већа, поготову не Џихадског.

валуте, попут „Супернота” (*Supernote*), софистицираним прањем новца кроз међународне мреже, фалсификовањем пасоша и других идентификационих докумената (Burman and Blanga 2025, 102–107), али и експлоатацијом природних ресурса, као што је венецуеланско злато (Giambertonì 2025, 3–6).

Можемо, дакле, закључити да комбинација различитих извора финансирања, примарно вођена иранском подршком, омогућава Хезболаху да консолидује свој статус хибридног актера са значајним војним, политичким и социјалним капацитетима, позиционирајући га тако као једног од најистакнутијих недржавних субјеката на Блиском истоку.

ДИНАМИКА ОПЕРАЦИЈА ХЕЗБОЛАХА И ОДГОВОРИ МЕЂУНАРОДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Хезболахове операције обухватају три примарна домена. Ако први представљају војне операције на либанској територији првенствено усмерене против Израела, транснационални војни ангажман, манифестован кроз интервенције и подршку у конфликтима попут оних у Босни и Херцеговини, Ираку, Сирији и Јемену су друга област операција, а трећи домен обухвата терористичке акције изван Либана, које су често проткане феноменом самоубилачког тероризма. У погледу војних операција на либанској територији, на Хезболах можемо гледати као на централног актера у директним војним сукобима с Израелом. Најпознатији од тих сукоба је Други либански рат 2006. године, током ког је Хезболах демонстрирао значајне војне капацитете. Поред овог великог сукоба, Хезболах континуирано одржава и сукобе ниског интензитета дуж границе, што укључује спорадичне ракетне нападе. Последњи пут такви напади извршени су у октобру 2023. године, када је Хезболах, за само осам дана, али и уз помоћ других групација, извршио чак 781 напад на Израел (Dhaybi and Hussein 2024). Ови ангажмани су део Хезболахове самопроглашене улоге „покрета отпора” против израелске владавине, што им пружа легитимитет међу одређеним деловима либанског становништва.

Деловање Хезболаха изван либанске територије често се одвија у „сивој зони”, односно кроз обуку, саветовање и пружање подршке, што отежава прецизно евидентирање свих војних интервенција. Ипак, њихови значајни војни ангажмани се могу

одредити. Тако је Хезболах свој транснационални војни ангажман започео већ током рата у Босни и Херцеговини (1992–1995), пружајући војну обуку и саветовање Армији Републике Босне и Херцеговине као део шире иранске подршке, при чему су њихови припадници примарно деловали као инструктори и припадници мањих борбених група.¹⁴ Према подацима познатог британског новинара Роберта Фиска (*Robert Fisk*), приближно 150 припадника Хезболаха, предвођених Фуадом Шукром (*Fuad Shukr*), учествовало је у сукобима у Босни и Херцеговини (Fisk 2014). Ова информација је потврђена у говору бившег генералног секретара Хезболаха, Хасана Насралаха, на Шукровој сахрани 2024. године (Paunović 2024). Ангажман Хезболаха се значајно појачава од 2003. године током сукоба у Ираку, где Јединица 3.800¹⁵ надгледа обуку ирачких шиитских милиција, као што су Махдијева армија (*Mahdi Army*), Лига праведника (*Asa'ib Ahl al-Haq*) и Хезболахове бригаде (*Kata'ib Hezbollah*). Њихова улога је била да делују као војни саветници, инструктори и координатори у тактици герилског ратовања и употреби експлозива.

Године 2011. Хезболах се укључује у сиријски грађански рат. Деловање Хезболаха у грађанском рату у Сирији, прерасло је 2013. године у пуноправни војни ангажман. Ова трансформација је обележена распоређивањем хиљада бораца који су пружали директну подршку режиму Башара ал-Асада (*Bashar al-Assad*). Таква интервенција је била кључна за опстанак режима, а Хезболахове снаге су одиграле пресудну улогу у великим офанзивама, као што су битке за Кусејр (*Al-Qusayr*) (Choucair 2013) и Алепо (*Aleppo*), у којима је Хезболах учествовао с 2.000 бораца (Morris 2013) и тако значајно допринео преузимању контроле над стратешким територијама.

Почевши од 2014. године, Хезболах пружа подршку Хутима (*Houthis*) у Јемену и то кроз обуку њихових бораца, саветовање

¹⁴ На основу критеријума мотивације, Марија Ђорић и Страхиња Обреновић деле стране терористичке борце на Балкану у две основне групе. Док прву чине борци регрутовани из идеолошких разлога, у другој се налазе плаћеници, популарно названи „пси рата” (Ђорић и Obrenović 2024, 13–14).

¹⁵ Јединица 3.800 је специјализована јединица Хезболаха, основана 2003. године на захтев Ирана. Њена примарна мисија је подршка шиитским милитантним групама у Ираку и Јемену, чиме представља кључни инструмент иранске стратегије прокси ратовања. На челу ове јединице налази се искусан борац Калил Јусиф Харб (*Khalil Youssef Harb*).

о војним стратегијама и, што је најважније, помоћ у развоју и производњи софистицираног наоружања, као што су балистички пројектили и дронови. Овај трансфер знања и експертизе омогућио је хутским побуњеницима да унапреде своје асиметричне војне способности (Minor 2024; Jones *et al.* 2021, 1).

Важан домен деловања Хезболаха представља тероризам. Наиме, терористичке акције Хезболаха нису изоловани инциденти, већ су укоренење у његовој идеологији. Тако је ова организација спајана с низом терористичких напада изван Либана, често усмерених на циљеве повезане с Израелом или западним интересима. Идеолошка основа Хезболаха дубоко је укоренења у концепт мучеништва и оправдава употребу самоубилачког тероризма. Организација је, у геополитичком смислу, прва доказала ефективност ове тактике, нарочито током 1980-их година у Либану, када су самоубилачки напади утицали на повлачење страних снага. Типичан пример овакве врсте терористичких акција је напад на Амбасаду САД 1984. године, када је у једном самоубилачком нападу убијено 23 и рањено 90 особа (Kifner 1984). Тако се показало да је недржавни актер способан да постигне значајне стратешке циљеве уз минималне трошкове. Регрутација чланова и њихова мотивација заснивају се на идеји „истишхада” (*istiṣhād*), што представља страст за мученичком смрћу. У овој парадигми, смрт у борби се не сматра неуспехом, већ часним путем који уздиже борца на ниво мученика, односно шехида (*Shahīd*). Такав идеолошки концепт има значајну улогу у мобилизацији, обећавајући тако борцима не само духовну награду, већ и друштвени углед, али и подршку породицама палих бораца.

Идеологија Хезболаха се ослања на специфичну поделу света на угњетаче и угњетене. Док су први неверници и отпадници од вере, потоњи, угњетани, су упућени у праву веру, а у ту категорију спадају и чланови Хезболаха (Simeunović 209, 198–199). Хезболах је био једна од првих организација која је систематски користила самоубилачке нападе као асиметрично оружје против супериорних војних сила. Напади на америчке и француске касарне у Бејруту 1983. године показале су да ова тактика, иако јефтина, може имати огроман психолошки и стратешки утицај, приморавајући Мултинационалне снаге на повлачење из Либана. Самоубилачке акције су на тај начин Хезболаху донеле статус иноватора у овој врсти ратовања и послужиле као модел другим групама.

Многе државе и организације, као што су САД, земље Европске уније, али и неке од арапских држава, због напада на цивилне циљеве изван зона сукоба, класификују Хезболах као терористичку групу. Док САД заузимају најоштрији став, третирајући целу организацију као терористичку и уводећи јој свеобухватне санкције (US Department of State 1997), ЕУ има нијансиранији приступ, означавајући као терористичку организацију само војно крило Хезболаха, што јој омогућава политичке контакте с либанском владом (Council Decision (CFSP) 2024/332). Насупрот њима, Русија (Reuters 2015) и Кина¹⁶ не одређују Хезболах као терористичку групу, већ га сматрају легитимним политичким и војним савезником, док су арапске земље подељене по овом питању.

Најпознатији терористички напади Хезболаха су:

1) 1982. (3. децембар): отмица авиона *Kuwait Airways Flight* 221. Овом приликом убијене су две особе; 2) 1983. (18. април): самоубилачки напад на америчку амбасад у Бејруту, када је убијено 63, а рањено око 120 лица; 3) 1983. (23. октобар): бомбашки напад на касарне Мултинационалних снага у Бејруту, при чему је убијено 307 људи; 4) 1984. (20. септембар): самоубилачки напад на америчку амбасад у источном Бејруту када је убијено је 23, док је рањено 90 особа; 5) 1985–1986. серија бомбашких напада у Паризу, у којој је убијено 20, а рањено 255 људи; 6) 1992. самоубилачки напад на израелску амбасад у Буенос Ајресу, када је убијено 29, а рањене су 242 особе; 7) 1996. бомбашки напад на Куле Хобар (*Khobar Towers*) у Саудијској Арабији када је убијено 19, док је рањено 498 лица; 8) 2005. (14. фебруар): атентат на премијера Либана Рафика Харирија (*Rafic Hariri*) у Бејруту. У овом бомбашком нападу, поред премијера Харирија, страдала је још 21 особа, а рањено је 220 људи; 9) 2012. (18. јул): самоубилачки напад на туристички аутобус у Бургасу, који је превозио израелске туристе. Погинуло је шест, а рањене су 32 особе; 10) 2012. Атентат на бригадног генерала Либанских снага унутрашње безбедности и водеће сунитске фигуре у то доба у Либану, Висама ал Хасана (*Wissam al-Hassan*). У овом бомбашком нападу, поред генерала Хасана, погинуло је још седам, а рањено око 80 лица (Central Intelligence Agency [CIA] 1985; Volo 2010;

¹⁶ Уместо директног савеза, однос између Хезболаха и Кине најбоље се описује као стратешко усклађивање интереса. Ова веза је заснована на индиректном партнерству, које се остварује првенствено преко Ирана, а не кроз билатералну сарадњу.

Hammel 1985; Kifner 1984; Rignault and Deligny 1989; Federation of American Scientists [FAC] 1992; Battles 2021; BBC 2022; BBC 2014; The Chulov 2012).

Пре уласка у најновији конфликт с Израелом 2023. године, праћен инвазијом Либана наредне године, Хезболах се позиционирао као један од најмоћнијих недржавних војних актера. Поседовао је хибридни капацитет, комбинујући конвенционалне и асиметричне војне способности. Његов арсенал обухватао је десетине хиљада пројектила, укључујући прецизно вођене системе, дронове и софистицирано противтенковско и противбродско наоружање. С преко 100.000 бораца, његова снага упоредива је с војскама многих држава (Al Jazeera 2024). Међутим, након оштрог одговора Израела током сукоба 2023. и инвазије у 2024. години, Хезболах је претрпео огромне губитке који су драматично променили његов војни и политички статус. Процењује се да је Хезболах изгубио између 4.000 (The Times of Israel 2024) и 10.000 бораца (Clash Report 2025). У том периоду организација је претрпела најтеже губитке у својој историји. Убијено је 14 чланова високог командног врха, укључујући генералног секретара Хасана Насралаха, председавајућег Извршног већа Хашема Сафаидина, али и кључне команданте попут Фуада Шукра и Ибрахима Акила. Нанета је и велика штета војним базама, тунелима, складиштима оружја и утврђењима. Израелски напади су нарушили и ланце снабдевања оружјем преко сиријских граничних прелаза, а заплењено је преко 155.000 комада оружја и војне опреме, укључујући 12.000 експлозивних направа, дронова, ракета и противтенковских система (Bohbot 2024). Ипак, и поред тога што је део његовог арсенала уништен, а виши командни врх елиминисан, Хезболах се налази далеко од гашења. Нови људи су већ постављени на кључне позиције, а организација, која и даље има десетине хиљада бораца, тренутно је усредсређена на обнављање својих капацитета и редефинисање стратегије у измењеном регионалном контексту.

ЗАКЉУЧАК

У овом чланку приказали смо да је Хезболах хибридни актер који успешно интегрише елементе политичке партије, социјалног покрета и паравојне силе, док истовремено делује и као терористичка организација, што је научно поткрепљено анализом

његових терористичких акција. Генеза организације нераздвојива је од турбулентних историјских околности у Либану, у које се убрајају грађански рат, израелска инвазија из 1982. године, као и далекосежни утицаји Иранске револуције од 1979. године.

Рад обухвата и анализу трансформације Хезболаха након сукоба с Израелом 2024. године. У овом периоду, организација је претрпела најтеже губитке у својој историји, укључујући ликвидацију дугогодишњег вође Хасана Насралаха и већег дела командног врха, као и уништење преко 70% војне инфраструктуре. Тако је овакав развој догађаја претворио Хезболах у „поражену силу”, чији је примарни фокус с успостављања регионалне моћи прешао на опоравак и преживљавање.

У будућности, улога Хезболаха биће обележена изазовима без преседана. Нови генерални секретар, Наим Касем, суочава се с тешким задатком консолидације власти и обнове ослабљених капацитета. Уместо конвенционалног војног деловања, организација ће вероватно усмерити пажњу на очување својих преосталих ресурса и политичке позиције. Као и већина угрожених организација, Хезболах би могао да се врати асиметричним тактикама, па се не може искључити могућност повратка терористичким активностима као одговору на унутрашње и спољне притиске. Његова будућност зависи од способности прилагодљивости и опстанка у измењеном регионалном контексту.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Al Jazeera. 2024. „Koji arsenal oružja posjeduje Hezbollah.” *Al Jazeera*. 20. jun 2024. <https://balkans.aljazeera.net/news/2024/6/20/koji-arsenal-oruzja-posjeduje-hezbollah>.
- Dhaybi, Jana, and Mohammed Hussein. 2024b. “Mapping Israel-Lebanon cross-border attacks.” *Al Jazeera*. April 15, 2024. <https://www.aljazeera.com/news/longform/2024/4/15/mapping-israel-lebanon-cross-border-attacks>.
- Battles, Michael. 2021. “25 Years Later: Remembering Khobar Towers bombing.” *National Guard*. June 25, 2021. <https://www.nationalguard.mil/News/Overseas-Operations/Article/2671211/25-years-later-remembering-khobar-towers-bombing/>.
- BBC. 2014. “Burgas attack: Bulgaria names anti-Israeli bomber.” *BBC*. July 18, 2014. <https://www.bbc.com/news/world-europe-28370527>.

- BBC. 2022. "Rafik Hariri killing: Hezbollah duo convicted of 2005 bombing on appeal." *BBC*. March 10, 2022. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-60691507>.
- Beeri, Tal. 2025a. "Ali Damoush – The New Head of Hezbollah's Executive Council." *Alma Research and Education Center*. <https://israel-alma.org/ali-damoush-the-new-head-of-hezbollahs-executive-council/>.
- Beeri, Tal. 2025b. "The New Lebanese Government – Details and Implications." *Alma Research and Education Center*. <https://israel-alma.org/the-new-lebanese-government-details-and-implications/>.
- Bohbot, Amir. 2024. "IDF reveals military achievements of Operation Northern Arrows after Lebanon ceasefire." *The Jerusalem Post*. November 29, 2024. <https://www.jpost.com/middle-east/article-831293>.
- Bursać, Boris, and Dragan Tančić. 2024. „Terorizam Irske republikanske armije.” *Baština* 64 (3): 107–134. DOI: 10.5937/bastina34-53684.
- Burman, Iftah, and Yehuda Blanga. 2025. "Lessons from the Syria-Hezbollah Criminal Syndicate: 1985–2005." *Middle East Policy* 32 (2): 98–119. DOI: 10.1111/mepo.12812.
- Cammatt, Melani. 2014. *Compassionate Communalism – Welfare and Sectarianism in Lebanon*. Ithaca: Cornell University Press.
- Central Intelligence Agency [CIA]. 1985. "Kuwaiti Airlines Hijacking: A Retrospective." *CIA*. August 8, 1985. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP85T01058R000304670001-6.pdf>.
- Central Intelligence Agency [CIA]. 2025. "Explore All Countries: Lebanon. Langley: CIA The World Factbook." *CIA*. Last updated October 1, 2025. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/lebanon/#people-and-society>.
- Chulov, Martin. 2012. "Lebanon's great divide exposed by assassination of security chief." *The Guardian*. October 12, 2012. <https://www.theguardian.com/world/2012/oct/19/lebanon-divide-assassination-security-chief>.
- Choucair, Chafic. 2013. "Hezbollah's Intervention in the Battle of al-Qusayr." *Al Jazeera*. May 15, 2013. <https://studies.aljazeera.net/en/reports/2013/05/201351583630252325.html>.
- Clash Report. 2025. "Hezbollah has lost about 10,000 fighters since the beginning of the war against Israel." *Clash Report*. <https://x.com/clashreport/status/1940687251857641488>.
- Council Decision (CFSP) 2024/332 of 16 January 2024 updating the list of persons, groups and entities covered by Common Position

- 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism, and repealing Decision (CFSP) 2023/1514, OJ L, 2024/332, 16.1.2024, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2024/332/oj/eng>.
- Dorđević, Marko, Milan Miljković. 2025. „Povezanost hibridnog ratovanja i savremenog terorizma.” *Politika nacionalne bezbednosti* 28 (1): 167–190. DOI: 10.5937/pnb28-57340.
- Dorić, Marija. 2021. *Ekstremizam i nova realnost: svet u doba koronavirusa*. Beograd: Institut za političke studije.
- Dorić, Marija, and Strahinja Obrenović. 2024. „Strani teroristički borci kao potencijalni bezbednosni problem Republike Srbije.” *Srpska politička misao* 87 (5): 9–26. DOI: 10.5937/spm87-52520.
- Federation of American Scientists [FAC]. 1992. “Patterns of Global Terrorism: 1992 The Year in Review.” *FAC*. Last accessed August 20, 2025. https://irp.fas.org/threat/terror_92/review.html.
- Fisk, Robert. 2014. “After the atrocities committed against Muslims in Bosnia, it is no wonder today’s jihadis have set out on the path to war in Syria.” *The Independent*. September 8, 2014. <https://www.independent.co.uk/voices/comment/after-the-atrocities-committed-against-muslims-in-bosnia-it-is-no-wonder-today-s-jihadis-have-set-out-on-the-path-to-war-in-syria-9717384.html>.
- Giambertoni, Marzia. 2025. “Hezbollah’s Networks in Latin America: Potential Implications for U.S. Policy and Research.” *RAND*. March 31, 2025. <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA3585-1.html>.
- Hammel, Eric. 1985. *The Root: The Marines in Beirut: August 1982 – February 1984*. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich.
- Hezbollah. 1985. *The Hizballah Program: An Open Letter to the Downtrodden in Lebanon and the World*. Beirut: Hezbollah.
- Hezbollah. 2009. *The New Hezbollah Manifesto*. Beirut: Hezbollah.
- Jaber, Hala. 1997. *Hezbollah: Born with a Vengeance*. New York: Columbia University Press.
- Jones, Seth, Jared Thompson, Danielle Ngo, Brian McSorley, and Joseph Jr. Bermudez [Jones *et al.*]. 2021. “The Iranian and Houthi War against Saudi Arabia.” *Washington: Center for Strategic and International Studies*. December 21, 2021. <https://www.csis.org/analysis/iranian-and-houthi-war-against-saudi-arabia>.
- Karam, Joyce. 2018. “Iran pays Hezbollah \$700 million a year, US official says.” *The National*. June 6, 2018. <https://www.thenationalnews>.

- com/world/the-americas/iran-pays-hezbollah-700-million-a-year-us-official-says-1.737347.
- Kiameh, Kate. 2023. "The Social Services of Hezbollah." *Inter-Text* (4): 85–91.
- Kifner, John. 1984. "23 killed, including 2 Americans, in a terrorist car bomb attack on the U.S. Embassy in Beirut; the blast also killed the driver." *The New York Times*. September 21, 1984. <https://www.nytimes.com/1984/09/21/world/23-die-including-2-americans-terrorist-car-bomb-attack-us-embassy-beirut-blast.html?pagewanted=all>.
- Labaki, Boutros. 2006. "The Role of Transnational Communities in Fostering Development in Countries of Origin." *United Nations*. May 12, 2006. https://www.un.org/en/development/desa/population/events/pdf/expert/11/Paper13_Labaki.pdf.
- Levitt, Matthew. 2021. "Hezbollah's Regional Activities in Support of Iran's Proxy Networks." *Middle East Institute*. Last accessed August 20, 2025. https://www.mei.edu/sites/default/files/2021-07/Hezbollah%E2%80%99s%20Regional%20Activities%20in%20Support%20of%20Iran%E2%80%99s%20Proxy%20Networks_0.pdf.
- Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center [MAITIC]. 2019. "Hezbollah's Foundation for the Wounded: purpose, modus operandi and funding methods." *The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center*. Last accessed August 20, 2025. <https://www.terrorism-info.org.il/en/hezbollahs-foundation-wounded-purpose-modus-operandi-funding-methods/>.
- Minor, Allison. 2024. "The danger of calling the Houthis an Iranian proxy." *The Brookings Institution*. <https://www.brookings.edu/articles/the-danger-of-calling-the-houthis-an-iranian-proxy/>.
- Morris, Loveday. 2013. "In Syria, Hezbollah forces appear ready to attack rebels in the city of Aleppo." *Washington Post*. June 2, 2013. https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/hezbollah-boosting-assads-forces-in-northern-syria/2013/06/02/3bb59c7e-cb9e-11e2-8f6b-67f40e176f03_story.html.
- Mucci, Alberto. 2014. "Hezbollah Profits From Hash as Syria Goes to Pot." *The Daily Beast*. July 9, 2014. <https://www.thedailybeast.com/hezbollah-profits-from-hash-as-syria-goes-to-pot>.
- Newby, Vanessa. 2024. "Israel has invaded Lebanon six times in the past 50 years – a timeline of events." *The Conversation*. <https://>

- theconversation.com/israel-has-invaded-lebanon-six-times-in-the-past-50-years-a-timeline-of-events-240157.
- Norton, Augustus Richard. 2007. *Hezbollah: a short history*. Princeton: Princeton University Press.
- Ochsenwald, William, and Paul Kingston. 2025. "Lebanese Civil War." *Encyclopædia Britannica*. September 10, 2025. <https://www.britannica.com/event/Lebanese-Civil-War>.
- Paunović, Aleksa. 2024. „Iranski začín u bosanskom loncu: Šta je Hezbolah radio u BiH za vreme rata?" *RT Balkan*. <https://lat.rt.rs/srbija-i-balkan/103031-hezbollah-iran-rat-u-bosni-i-hercegovini-bih-republika-srpska-islam/>.
- Rabinovich, Itamar. 1999. *The War for Lebanon: 1970–1985*. Ithaca: Cornell University Press.
- Rabinovich, Itamar, and Jehuda Reinharz. 2007. *Israel in the Middle East: Documents and Readings on Society, Politics, and Foreign Relations, Pre-1948 to the Present*. Waltham: Brandeis University.
- Ranstorp, Magnus. 1997. *Hizb 'allah in Lebanon: The Politics of the Western Hostage Crisis*. London: Palgrave Macmillan.
- Ranstorp, Magnus. 2007. "The strategy and tactics of Hezbollah's current 'Lebanonization process'." *Mediterranean Politics* 3 (1): 103–134.
- Reuters. 2015. "Russia says Hezbollah not a terrorist group: Ifax." *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/world/russia-says-hezbollah-not-a-terrorist-group-ifax-idUSKCN0T4124/>.
- Rignault, Daniel, and Michel Deligny. 1989. "The 1986 Terrorist Bombing Experience in Paris." *Annals of Surgery* 209 (3): 368–373.
- Shlaim, Avi. 2000. *The Iron Wall: Israel and the Arab World*. London: Penguin books.
- Simeunović, Dragan. 2009. *Terorizam*. Beograd: Pravni fakultet.
- Stefanović, Dina, and Goran Grubić. 2015. „Etnički sukobi u Libanu." *Vojno delo* (5): 7–18.
- The Times of Israel. 2024. "Hezbollah said to estimate up to 4,000 fighters killed in the war it initiated." *Reuters*. November 28, 2024. <https://www.timesofisrael.com/hezbollah-said-to-estimate-up-to-4000-fighters-may-have-been-killed-in-war/>.
- US Department of State. 1997. "Foreign Terrorist Organizations." *US Department of State*. <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>.

- Volo, James. 2010. *A history of war resistance in America*. Santa Barbara: Greenwood.
- Vukoičić, Jelena. 2017. „Republika Srpska i Srbija pred izazovima islamizma i terorizma.” *Politika nacionalne bezbednosti* (1): 129–143. DOI: 10.22182/pnb.12017.6.
- Wright, Robin. 2001. *Sacred Rage: The Wrath of Militant Islam*. New York: Simon and Schuster.

Boris Bursać*

Institute for Serbian Culture, Priština-Leposavić, Republic of Serbia

Predrag Terzić**

Institute for Political Studies, Belgrade, Republic of Serbia

THE IDEOLOGY, ROLE AND ACTIVITIES OF HEZBOLLAH IN THE CONTEXT OF MIDDLE EASTERN CONFLICTS AND INTERNATIONAL SECURITY***

Resume

This paper provides an in-depth examination of Hezbollah, tracing its origins, evolution, ideological foundations, organizational structure, and operational strategies, while also assessing its multifaceted impact on both regional and international arenas. Grounded in a rigorous definition of terrorism and the defining traits of modern terrorist organizations, the study underscores Hezbollah's significance as a paradigmatic hybrid actor simultaneously functioning as a political party, social movement, terrorist entity, and paramilitary force. In this capacity, Hezbollah occupies a pivotal position within the complex geopolitical landscape of the Middle East. The primary objective of this research is to systematically examine the key factors that contributed to the formation of Hezbollah, the dynamics of its internal organization and structure, and the ideological foundations that shape its strategic objectives, as well as the multidimensional aspects of its activities. The analysis encompasses a detailed overview of Hezbollah's military operations, political participation, social and humanitarian initiatives, funding mechanisms, and the evolving global perceptions surrounding the organization. Special attention is given to Hezbollah's role in Middle Eastern conflicts, such as the 2006 Second Lebanon War and the Syrian civil war, along

* E-mail address: boris.bursac89@gmail.com; ORCID: 0009-0002-0654-5186.

** E-mail address: predrag.terzic@yahoo.com; ORCID: 0000-0003-3896-6217.

*** The paper was written as part of the scientific research work of a scientific research organization under the Contract concluded with the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia, No. 451-03-136/2025-03, dated January 27, 2025.

with its international operations. The research methodology is based on the analysis of secondary sources, including relevant academic literature, reports from international organizations, media archives, and available primary documents issued by Hezbollah. A comparative and historical approach has been applied to contextualize Hezbollah's development within the broader political and social landscape of Lebanon, particularly in light of the civil war, the 1982 Israeli invasion, and the influence of the 1979 Iranian Revolution. This multifaceted analysis contributes to a deeper understanding of the Hezbollah phenomenon and its implications for regional and international security, offering a foundation for further inquiry into the complex relationships between state and non-state actors in the Middle East.

Keywords: Hezbollah, Middle East, Lebanon, terrorism.

* Овај рад је примљен 10. августа 2025. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 15. октобра 2025. године.